

Beérkezett: 2025. 12. 28. Elfogadva: 2026. 01. 11. Megjelent: 2026. 08. 31.

Hadházi Renáta

Élménypedagógiai jógyakorlatok az anyanyelvi nevelésben

Kedves Olvasók!

Bevezetés

Az anyanyelvi nevelés az általános iskolában sokáig elsősorban a fogalmak, a szabályok és az elemzések megtanítására épült. Tapasztalataim szerint azonban mindez önmagában kevés ahhoz, hogy valódi kötődés alakuljon ki a diákok és az anyanyelv, illetve az irodalom között. Az elmúlt években több olyan élménypedagógiai és interaktív módszert próbáltam ki, amelyek segítségével a tanulók nemcsak megértették a tananyagot, hanem személyes élményként is kapcsolódtak hozzá. Így a tudás mélyebben és hosszabb távra rögzült (Rózsa 2019). Az alábbiakban röviden bemutatok néhány jógyakorlatot, valamint ismertetem egy kérdőíves vizsgálat eredményeit, amely a módszerek hatását mérte fel.

Az élménypedagógia szemlélete és alkalmazása

Az élménypedagógia alapja a tapasztalati tanulás: a diák aktív szereplő, aki cselekvésen és közös alkotáson keresztül építi fel a tudását. A módszer nem zárja ki a tanári irányítást, de a hangsúly nem a frontális ismeretközlésen van, hanem az egyéni felfedezésen, a kreatív megoldásokon és az élményen. A tanár feladata az, hogy lehetőséget teremtsen az egyéni és a közös tanuláshoz, és segítse a képességek hatékony fejlesztését, kibontakoztatását (Kopp 2013). A későbbi reflektív megbeszélések pedig elmélyítik a tanultakat. A közösségi élmény nemcsak a motivációt növeli, hanem segíti a diákokat abban is, hogy személyesebb kapcsolatba kerüljenek az anyanyelvvel és az irodalommal. A tapasztalati tanulás és az élményszerzés forrása azonban nemcsak a természet lehet, hanem a művészet, a kézművesség vagy a közösségi élet is (Bikics 2019). Emellett a tapasztalati tanulás nemcsak kognitív, hanem érzelmi fejlődéssel is jár (Csimáné-Sáriné 2017).

Az ilyen tanulási helyzetekben a diákok bátrabban fejezik ki véleményüket és érzéseiket. A cselekvéshez kötött feladatok elősegítik a mélyebb megértést és a hosszabb távú tudásmegőrzést. Az élménypedagógia teret ad a különböző tanulási stílusoknak, így minden tanuló megtalálhatja a számára legmegfelelőbb kapcsolódási pontot. A módszer fejleszti az együttműködési készséget és a kommunikációs kompetenciákat, a közös élmények pedig erősítik az osztályközösséget és a bizalmi légkört. A diákok megtapasztalják, hogy a tanulás nem passzív befogadás, hanem aktív alkotófolyamat. Az irodalmi szövegek feldolgozása során könnyebben azonosulnak a szereplőkkel és a helyzetekkel, a személyes élmények révén az absztrakt fogalmak is érthetőbbé válnak. A módszer növeli az önállóságot és az önreflexió képességét. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a tanulás örömteli, emlékezetes és belső motivációra épülő folyamattá váljon.

Jógyakorlatok

Fogalmi bingó – játékos rendszerezés

Az egyik legnépszerűbb és legegyszerűbben beilleszthető módszer a fogalmi bingó. A diákok különböző nyelvtani, irodalmi vagy stilisztikai fogalmakat kapnak a táblán elhelyezve. A tanár példákat, meghatározásokat mond, a tanulók pedig azonosítják és bejelölik a megfelelő fogalmakat. A játékos versengés miatt a figyelmük végig fennmarad, közben magyaráznak, egymást győzködik, vitatkoznak. A fogalmak így nem pusztán definícióként jelennek meg, hanem élő nyelvi jelenségeként, amelyet jó felismerni és alkalmazni. A módszer különösen hatékony volt olyan osztályokban, ahol a tanulók kezdetben kevésbé voltak motiváltak a nyelvtani tartalmak iránt. A visszajelzések szerint „játszva megtanulták” a terminológiát, és később is könnyebben idézték fel a fogalmakat.

Költői közösségimédia-profil – kortárs kapcsolódás a klasszikusokhoz

A projekt célja, hogy a tanulók közelebb kerüljenek a költők életművéhez és gondolkodásához. A projektmódszer a tanulók érdeklődésére, a tanárok és a diákok együttműködésére építő módszer, amely a tanulási folyamatot projektek sorozataként szervezi meg, és a cél, hogy megoldjanak egy komplex problémát. Az adott témát a tanulók széles körű összefüggésekben dolgozzák fel, eltérően a hagyományos iskolai tantárgyi rendszertől (Nádasi 2011).

A feladat egyszerű: válasszanak egy költőt, majd készítsék el annak „közösségimédia-profilját”. Milyen posztot írna Petőfi egy csata előtt? Milyen kommentben reagálna Ady kortársai kritikáira? Hogyan mutatná meg Pilinszky a világfájdalmát egy fotóban? A feladat elvégzése közben a diákok kutatnak, kreatív szövegeket írnak, képanyagot válogatnak, majd az egész projektet vizuálisan is megformálják. A módszer erősíti a kontextusérzékenységet, a kreativitást és a digitális kompetenciát. A legfontosabb azonban talán az, hogy a tanulók így valóban „megszeretik” a költőket – emberinek és közelinek élik meg őket. A feladat során a diákok megtanulják értelmezni a költők életrajzi és történelmi hátterét. A közösségi média nyelve segít hidat teremteni a klasszikus szövegek és a mai fiatalok világa között. A projekt lehetőséget ad az ironia, a stílusimitáció és az intertextualitás tudatos alkalmazására, a tanulók megtapasztalják, hogyan lehet egy költő hangját mai formában hitelesen megszólaltatni. A csoportmunka során fejlődik az együttműködési készségük és az egymás ötleteire való reflektálás képessége, a vizuális elemek kiválasztása pedig elmélyíti a szimbolikus gondolkodást és az esztétikai érzéket. A bemutatók során a diákok kommunikációs és előadói készségei is fejlődnek. A projekt értékelése nemcsak a tartalmi pontosságra, hanem a kreatív megoldásokra is épülhet. A módszer segít lebontani azt az előítéletet, hogy a klasszikus irodalom nehezen érthető vagy távoli, így a költészet élő, aktuális és személyesen átélhető tapasztalattá válik a tanulók számára.

Rapbe rejtett költői képek – stilisztika kortárs formában

A tanulók számára a rap élő, aktuális műfaj, amelyet örömmel hallgatnak és idéznek. Ezt az érdeklődést használja ki a módszer: a gyerekeknek ismert rapszövegekben kell felismerniük a költői képeket, például metaforákat, hasonlatokat, megszemélyesítéseket. Amikor ráeszmélnek, hogy ezek az irodalmi alakzatok jelen vannak a mai zeneszövegekben is, azonnal közelebb érzik magukhoz a stilisztikát. A munka második része még izgalmasabb: a tanulók saját rapet írnak kifejezetten irodalmi eszközökre építve. A diákok nagy része óriási lelkesedéssel vesz részt a feladatban, néhányan még elő is adják a műveiket. A közösség ereje és a kreativitás itt találkozik a tudatos nyelvhasználattal.

A feladat során a tanulók aktív befogadókból alkotókká válnak. A saját szövegírás segíti a költői eszközök mélyebb megértését és tudatos alkalmazását. A rap műfaja lehetőséget ad az önkifejezésre és a személyes

élmények megfogalmazására, a ritmus és a rímek használata fejleszti a nyelvi érzékenységet és a szövegalkotási készséget. A tanulók megtapasztalják, hogy az irodalmi stíluseszközök nem elvont fogalmak, hanem élő nyelvi megoldások. A közös elemzés és visszajelzés erősíti az egymás munkájára való odafigyelést és a kritikai gondolkodást, a módszer továbbá csökkenti az irodalommal szembeni szorongást és gátlásokat, így az órai légkör oldottabbá és befogadóbbá válik. A sikerélmény növeli az önbizalmat és a tanulási motivációt, így a stilisztika tanulása élményszerű, kreatív és maradandó tapasztalattá alakul.

Szituációs játékok – gyakorlati kommunikációs kompetenciák

A szituációs játékok célja, hogy a tanulók életszerű kommunikációs helyzeteket modellezzenek. Ezek lehetnek konfliktusok, udvariassági szituációk, tanórai viták vagy érvelési helyzetek. A szerepbe lépés és a közös játék felszabadítja őket: sokkal bátrabban kommunikálnak, észreveszik saját nyelvhasználatukat, majd ezt a reflektív megbeszélés során tudatosítják is. A módszer különösen hasznos a szociális és az érzelmi kompetenciák fejlesztésében, valamint a szóbeli kommunikáció gyakorlásában. A diákok szerint „olyan ez, mint amikor az életre készülünk”.

Irodalmi bíróság – érvelés és értelmezés egyszerre

Az egyik legösszetettebb, legnagyobb gondolkodási mélységet igénylő módszer az irodalmi bíróság. Egy mű szereplőjének döntését tárgyaljuk: igaza volt-e, hogyan cselekedhetett volna másként, mit mondanak a tanúk, és milyen érveket sorakoztatnak fel a vádlók és a védők. A diákok érvelési stratégiákat gyakorolnak, közben pedig elmélyítik a szövegértelmezési képességüket is.

A tapasztalat azt mutatja, hogy még a csendesebb tanulók is szívesen vállalnak szerepet a tárgyalásban. A módszer fejleszti a kritikai gondolkodást, a retorikai képességet és a szociális érzékenységet, a szerepjátékos keret pedig biztonságos teret ad a vélemények ütköztetésére. A tanulók kénytelenek a szövegből pontos idézetekkel alátámasztani állításaikat, ezáltal fejlődik a szöveghez kötött érvelési képességük és az értelmezési fegyelmük. A különböző nézőpontok megjelenítése segít megérteni a szereplők motivációit és belső konfliktusait. A „bírósi eljárás” során a diákok megtapasztalják az erkölcsi dilemmák összetettségét, hiszen a vita nem fekete-fehér válaszokat kínál, hanem árnyalt gondolkodásra ösztönöz. A tanulók megtanulják tisztelettel kezelni az eltérő véleményeket, a tanár moderátori szerepe pedig támogatja a konstruktív vitakultúra kialakulását. A módszer különösen alkalmas drámai és erkölcsi kérdéseket felvető művek feldolgozására, így az irodalomóra valódi gondolkodási műhellyé válik.

Kutatási eredmények – a módszerek hatása

A kutatás 2024 szeptemberében vette kezdetét, és egészen szeptember 25-ig tartott. Ez az időszak lehetőséget biztosított arra, hogy a tanulók több héten keresztül, folyamatosan találkozzanak az élménypedagógiai és a kreatív módszerekkel, így ezek hatása nem csupán alkalmasszerűen, hanem hosszabb távon is megfigyelhetővé vált.

A vizsgálat helyszíne a Tiszaújvárosi Széchenyi István Általános Iskola volt, ahol a módszerek alkalmazása a mindennapi irodalomórák keretében valósult meg. A kutatásba két 8. osztály kapcsolódott be, összesen 50 tanuló részvételével, ami megfelelő alapot biztosított a tanulói visszajelzések sokszínűségének a feltárásához. A résztvevők életkori sajátosságai és az iskolai környezet jól illeszkedtek a kutatás céljához, így az eredmények hiteles képet adnak az élményszerű és a kreatív módszerek irodalomtanításban betöltött szerepéről.

A kutatás célja az volt, hogy feltárja, miként hatnak az élménypedagógiai és kreatív módszerek a tanulók irodalomhoz való viszonyára. A kérdőívet azok a 8. osztályos tanulók töltötték ki, akik több héten keresztül

vettek részt ilyen jellegű órákon. A válaszokból egyértelműen kirajzolódott a szemléletváltás: az irodalom sokak számára a kötelező tananyagból személyes élménnyé alakult. A diákok nemcsak az órák hangulatát értékelték pozitívan, hanem saját aktivitásuk növekedését is érzékelték. Többen kiemelték, hogy bátrabban szólaltak meg, és szívesebben fejtették ki a véleményüket. A motiváció erősödése mellett a tananyag mélyebb megértése is megjelent a válaszokban. A tanulók beszámolóí szerint az élményszerű feldolgozás segítette az emlékezést és az összefüggések felismerését. Fontos eredmény, hogy az órák közösségi jellege erősödött, ami biztonságosabb, támogatóbb tanulási környezetet teremtett. A kreatív feladatok lehetőséget adtak az egyéni erősségek megmutatására. Összességében a kutatási eredmények azt igazolják, hogy ezek a módszerek hatékonyan növelik az irodalom iránti érdeklődést és az aktív tanulói részvételt.

Következtetések

Az élménypedagógia nem azt jelenti, hogy mindent játékra vagy projektre kell építeni. Sokkal inkább szemléletet ad: a tanulók cselekvő, gondolkodó, alkotó lényként vesznek részt a tanulásban. Az itt bemutatott módszerek minimális eszközigénnyel is megvalósíthatók, mégis erősen növelik a diákok bevonódását, önállóságát és motivációját. A legfontosabb eredmény talán az, hogy a tanulók közelebb kerülnek az anyanyelvhez és az irodalomhoz. Nem félnek tőlük, nem távolodnak el tőlük, hanem mindez személyes élménnyé válik. Ez az anyanyelvi nevelés egyik legfontosabb célja, és az élménypedagógia ebben hatékony, sokoldalú segítség lehet.

Eger, 2026. január 11.

Tisztelettel:

Hadházi Renáta
egyetemi tanársegéd
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger

Irodalom

- Bikics Gabriella 2019. Az élménypedagógia kialakulása és fejlődése Németországban és Nagy-Britanniában. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények* 14(1): 13–34.
- Csimáné Pozsegovics Beáta – Sáriné Csajka Edina 2017. Élménypedagógia a minőségi időskorért. *Képzés és Gyakorlat* 15(4): 69–82. <https://doi.org/10.17165/TP.2017.4.7>
- Kopp Erika 2013. Tanulásközpontú programfejlesztés. *Felsőoktatási Műhely* 2: 39–56. https://www.researchgate.net/publication/279061732_Tanulaskozpontu_programfejlesztes (2026. január. 9.)
- Nádasi András 2011. A projekt módszer, szimuláció, szerepjáték, játék. In: Nádasi András (szerk.) *Oktatáselmélet és technológia*. http://okt.ektf.hu/data/nadasia/file/tananyag/oktataselemelet/1_tananyag11.html (2026. január 9.)
- Rózsa Mónika 2019. A tanulás és tanítás szabadsága – élményalapú tanulás. <https://tka.hu/hir/11853/a-tanulas-es-tanitas-szabadsaga-elmenyalapu-tanulas> (2026. január 9.)

Renáta Hadházi: Best practices in experiential pedagogy in first-language education

Kulcsszók: anyanyelv-pedagógia, irodalompedagógia, élménypedagógia, projektmódszer, játék

Keywords: first language pedagogy, literature pedagogy, experiential pedagogy, project method, play

Szerzői nyilatkozat a mesterséges intelligencia használatáról

A cikk elkészítéséhez nem használtam MI-eszközt.

Az írás szerzőjéről

Hadházi Renáta

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger, Magyarország

hadhazi.renata[kukac]uni-eszterhazy.hu

<https://orcid.org/0009-0001-2301-9201>

Copyright © 2026 Renáta Hadházi

This is an open-access article. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).